

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Modstandskampen 1940 - 45

3 · Oktober 2006

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

LANDSFORENINGEN
ERHVERVSHÆMMEDE
FRA FRIHEDSKAMPEN

HORSERØD
FRØSLEV
DACHAU
HANNOVER-STÖCKEN
NEUENGAMME
SACHSENHAUSEN
STUTTHOF
BUCHENWALD
THERESIENSTADT
RAVENSBRÜCK

Modstand - vist nytter det...

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen

Formand: Alfred Andersen, Bregnevej 7, 5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.
Næstformand: Mogens Henrik Nielsen, Nystedvej 14, 4000 Roskilde, tlf. 46 75 77 13.
Sekretær: Kaj Christensen, Bernadotteparken 65, 4000 Roskilde, tlf. 38 19 68 06.
Kasserer: Birthe Fuglsang, Strandbakkevej 28, 8250 Egå, tlf. 86 22 40 46.
Elsebeth Amdrup Larsen, Rugmarken 61, 3060 Espergærde (indvalgt på landsmødet)

Modstandskampens Bladudvalg

Formand: Alfred Andersen, Bregnevej 7, 5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.
Udvalg: Claus Arboe-Rasmussen, Birgit K. Fischermann, Alfred Andersen,
Anne M. Olsen.

Indlæg dækker ikke nødvendigvis foreningens eller redaktionens synspunkter.
(Eftertryk tilladt mod kildeangivelse)

Kammeraternes Hjælpefond

Selvejende institution, stiftet 1945

Forretningsudvalg:

Formand: Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67, 2770 Kastrup. Tlf. 32 51 50 13
Næstformand: Martin Frøland, Ellemosevej 107, 2900 Hellerup, tlf 39 68 11 525
Sekretær: Aase Beck Eigenbroth, John F. Kennedys Plads 4, 9000 Aalborg. Tlf. 98 12 32 31.
Kasserer: Poul Brandt, Engbovej 104, 2610 Rødovre. Tlf. 36 41 33 24.
Giro: 1000 780

Vennekredsens Rekreativefond

Grundlaget for Rekreativefondens er: Salg af frimærker med overpris i 1985 til fordel for Frihedskampens Ofre samt Tipsmidler og andre Fonde i årenes løb. Fondens midler vil kunne søges af alle danske statsborgere, der er- eller vil kunne -anerkendes i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre-paragraf 1.a.

Ansøgningskema vil blive fremsendt ved henvendelse til Kasserer Cornelius Olsen, Gammelgårds Alle 111, 2665 Vallensbæk Strand, tlf. 43 54 78 36

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Anne M. Olsen
Ternevej 39
Snestrup
5210 Odense NV
Tlf. 66 16 56 30

REDAKTION

Claus Arboe-Rasmussen
Køjevænget 26
2791 Dragør
Tlf. 3253 12 31 Fax 3253 1531
Mail: arboe@clarpr.dk
Ansv. Chefredaktør

Birgit Krasnik Fischermann
Gl. Vartov Vej 29, 2 tv
2900 Hellerup
Tlf. 39 62 83 55

TRYK

Fjerritslev Tryk A/S

TIL ABONNENTERNE

Næste udgave er planlagt til december. Deadline herfor er 15. november.

PRIS

200,00 kr.
- enker 175,00 i 2006.

Indhold

FIR og erstatninger..... læs side 4

Lederen.

Kamsagen er principiel .....side 5

Billy 13 år skriver til Modstandskampen .....læs side 6

Drab forældes som bekendt ikke ....side 7

Pilgrimsrejsen ..... læs side 8+9

Han blev kun 31 år..... læs side 10

En stærk og god oplevelsestur til Berlin .... side 11+12+ 13

Bernadottegårdens 30 års fødselsdag ..... side 14 og 15

Lov om erstatning

I anledning af at samtlige ansøgninger efter loven om erstatning til fhv. KZ-fanger, nu såvidt jeg ved enten er godkendt, eller har fået besked om at være afslået, glæder det mig at oplyse, at jeg nu har overført alt, hvad der er indgået på den konto, der blev oprettet til fordel for Klaus von Münchhausen, der har haft et kæmpearbejde og mange udgifter på den sag.

I modsætning til hr. Rabuchin, har K.v.M ikke forlangt noget for hverken arbejde eller udgifter.

Så det glædede mig meget, at der blev ca. 61.000,- til ham, hvilket han var meget glad for.

Dagmar Mørk Jensen.

Samtidig vil jeg gerne sende en hilsen til alle ansøgerne og bladets abonnenter gennem de mange år, vi har været i kontakt med hinanden.

Dagmar.

FIR kongres

(Den internationale modstandsbevægelse)w
Kongres i EU-Parlamentets lokaler i Bruxelles.

Der deltog 60 delegerede fra 17 lande.

Dagsordenen rummede ønsket om at bevare det internationale fællesskab af Antifacister, samtidig med, at man opfordrede til dialog ved forsøg på løsning af alle stridigheder.

Derudover samarbejder man med militære veteraner fra alle lande i erkendelse af, at krig og vold ikke løser nogen problemer.

Man fejrede 55 året for FIRs stiftelse og blev inviteret til modtagelse på Bruxelles rådhus.

Derudover forberedte man et internationalt ungdomstræf i Buchenwald i 2007.

Den danske afdeling af FIR er under rekonstruktion under ledelse af Anton Nielsen fra Horserødforeningen.

Den danske afdeling af FIR

Dagmar Mørk Jensen

(uddrag fra NEWS FIR.)

Den danske afdeling af FIR er i færd med at blive rekonstrueret under ledelse af Horserødsforeningens formand Anton Nielsen, Dagmar Mørk Jensen, bestyrelsesmedlem i FIR.Dk.

*Mange hilsener
Dagmar*

Leder:

Kamsagen er principiel

Søren Kam-sagen har delt Danmark i to lejre. Den ene primært bestående af tidligere danske modstandsfolk og deres familier, er helt klar i mælet. Mord forældes ikke i Danmark. Derfor skal Søren Kam udleveres til dansk retsforfølgelse. Jeg er selv ud af en gammel modstandsfamilie, der mistede min farbror for en dansk stikkers kugler, så jeg ved hvilke konsekvenser dette tab har betydet for min familie gennem årene. Her har ordet forældelse altid været erstattet med ordet retfærdighed.

Den anden fløj bestående af strafferets eksperter, unge og almindelige danskere, som ikke mener at de danske domstole skal spille tid på en over 60 år gammel drabssag. Et godt argument herfor blev givet i Berlingske Tidende af tidligere kz-fange, Povl Kildemoes, der skrev:

Forhindre at lignende sker

"Jeg tror, at i stedet for at retsforfølge forbrydelser, der er begået for mere end 60 år siden, bør man sætte alle sine kræfter ind på at forhindre, at lignende forbrydelser kan ske i dag."

Povl Kildemoes stærke udsagn skal holdes lidt op mod den 84-årige amerikaner Elfriede Rinkel, der er blind, gangbesværet, syg og enke. Trods alle disse svagheder har det amerikanske udenrigsministerium oplyst, at Rinkel er blevet deporteret til sit fødeland, Tyskland, fordi hun var naziforbryder. Elfriede bor i dag hos sin søster i Tyskland, hvor myndighederne nu er begyndt at spørge til hendes fortid..

Som 22-årig i 1944 tog hun, fremgår det af en artikel i Berlingske Tidende, nemlig et job som vagt i den berygtede kvindekoncentrationslejr Ravensbrück nær Berlin. Det har hun aldrig lagt skjul på. I ti måneder var hun vagt, fordi hun her kunne tjene mere end som fabriksarbejderske. Da den røde hær kom til lejren flygtede hun og emigrerede til USA, hvor hun blev gift med en jøde.

Amerikanerne er selv dybt i tvivl om Rinkel skulle udvises. En opinionsanalyse viste, at 63 % af de adspurgte er klar til at lade nåde gå for ret. Da var det allerede for sent. Rinkel var deporteret fra USA til sit hjemland Tyskland. Amerikanerne valgte at lade retfærdigheden vinde frem for menneskeligheden.

Moralen skiller fortsat vandene

Moralen kan sikkert forsat skille vandene i Søren Kam sagen. Tænk blot på debatten, da skuespilleren Søren Fauli lavede dokumentarfilmen "Min morfars morder", hvor en grædende Fauli opsøger Søren Kam. Filmen har også interview med Faulis mor, Mona Clemmensen, der har måttet leve med at hendes fars morder aldrig er blevet stillet for dansk ret. Filmen skabte debat om ordet tilgivelse var muligt efter et halvt århundrede, og for at få Søren Kam til anerkende eksistensen af sit offers familie.

For at bruge Peter Skaarups ord i sin indstilling til Justitsministeriet i 1999. *Hvorfor har Justitsministeriet stiltiende accepteret at Tyskland ignorerer en dansk Interpol-og Schengenefterlysning af Søren Kam?* Søren Kamsagen er derfor principiel, og bør som en anden modstandsmænd Jørgen Kieler for nyligt sagde

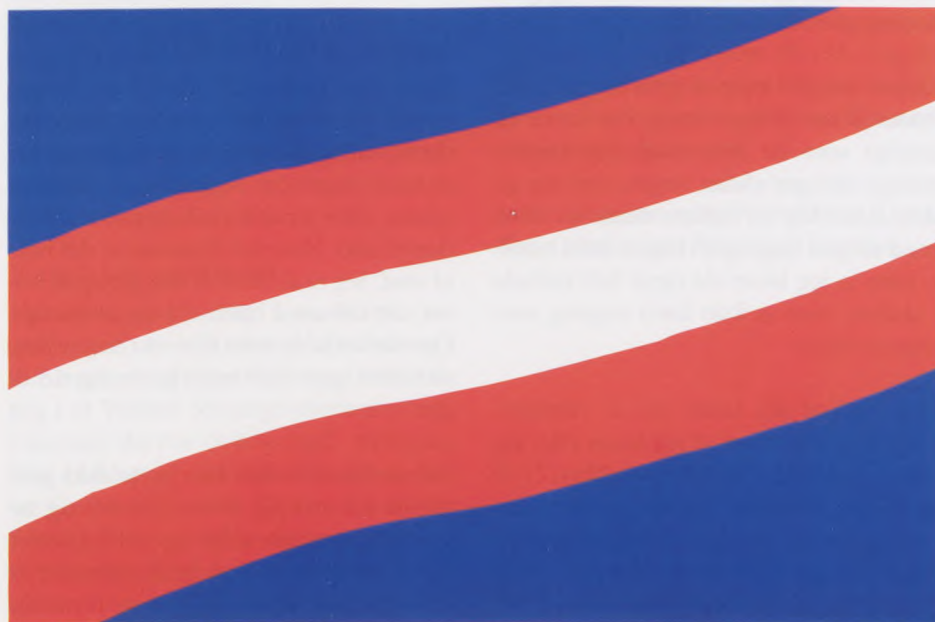
Arbeit macht frei. Indgangsportalen til Sachsenhausen kz-lejr.

det. Udlever ham til Danmark og stil ham for en dansk domstol og lad denne træffe afgørelsen. I kraft af Kam's alder bliver det sandsynligvis en dødsdom.

Sidste nyt

Det trækker ud med beslutningen om Søren Kams udlevering. "Hans tyske advokat er rejst på ferie og retten har indvilliget i at vente på hans erklæring vedrørende sagerne," siger Joachim Etenhöfer der understreger, at man ikke vil vente i evighed. Mens disse linjer skrives er det muligt, at afgørelsen allerede er faldet om en udlevering.

Claus Arboe-Rasmussen

Unge skal også læse om besættelsen

Af Billy Sørensen, 13 år

Hej jeg er en dreng på 13 år, der kommer fra Kolding. Jeg har gennem nogle år interesseret mig for anden verdenskrig 1939-40 både i Danmark og i andre lande. For et år siden begyndte jeg at skrive til folk, modstandsfolk og til arkiver, og skrive de ting ned, som jeg selv vidste noget om.

Det er blevet til nogle gode ting, men der er også mange dårlige ting, jeg har skrevet.

Jeg er kun 13 år, så det med at skrive historien om en så stor krig, kan godt blive svært.

VILD MED HISTORIE

Jeg har altid interesseret mig for historie, lige siden jeg sad og så nogle programmer i tv, da jeg var 6-7 år. Det er jeg glad for jeg gjorde i dag.

Det er en god ting at give sig til. Man hører jo om mange unge, der laver alt muligt som de ikke skal. Jeg kender mange der gør sådan noget, men jeg gider ikke. Jeg vil hellere sidde en aften med en god bog og en kop te med mælk i, men ja jeg laver da også lidt ballade i skolen, man er kun barn engang som man jo siger.

Det med at jeg læste om 2. verdenskrig begyndte med at jeg læste eller jeg hørte på bånd, Churchill-klubben (1-3) af Knud Petersen, og så gik det hurtigt. Jeg synes stadig at historien om de unge drenge fra Aalborg der gør oprør er sjov, men så læste jeg lidt mere og lidt

mere og sådan er det fortsat i lang tid, omkring 2-3 år. Så jeg har fået læst nogle gode bøger.

ANMELDER BØGER

Jeg syntes ikke, at jeg skulle være den eneste, der læste disse bøger, så jeg har anmeldt mange af dem, på den skole, jeg går på, og jeg er glad for at kunne sige, at andre fra min skole nu også læser nogle af disse bøger.

Der var også en der kom hen til mig en dag og sagde, at de der krigsbøger nu var gode nok, og det kan man jo kun blive glad for, især når man ikke får nogle dårlige kommentarer fra andre.

LAVER HJEMMESIDE

Jeg er også ved at gå i gang med at lave noget hjemmeside. Jeg synes, at det er dumt, at jeg skal til at lede i lang tid for at finde noget om Ågaard under besættelsen, eller jernbanesabotagerne i Sønderjylland. Hvorfor ikke samle det hele et sted. Jeg skal have et design op at kører, det der med html, css og javascript. Det var let nok, men IT er nu heller ikke så svært igen bare man giver sig tid til det.

Denne hjemmeside kan jeg jo ikke selv skrive alt, nej jeg er en lille tyv og tager lidt fra nogle sider og lidt fra andre sider, jeg skriver dog altid, hvis der er en mail eller en gæstebog og fortæller

Bogen om Churchillklubben er skrevet af Knud Petersen og udgivet på forlaget Lindhardt og Ringhoff

om hvad det jeg har taget skal bruges til. Jeg søger også oplysninger og historier om besættelsen, og det er der rigtig mange der godt vil hjælpe mig med at finde. De skal have et stort tak.

SKRIV TIL MIG

Nu er jeg ved at være ved ende med denne artikel men jeg håber at så mange som muligt vil læse om besættelsen især dem på min alder. I skal ikke kun læse om historier. Andre bøger er også meget gode, gysere, eventyr og måske krimier, og så med en kop te bliver det ikke bedre.

Jeg håber, at I kan lide det jeg har skrevet, for nu står det der. Hvis I vil skrive til mig er min mail avis-b@hotmail.com

Søren Kam-sagen:

Drab forældes som bekendt ikke

Af Claus Arboe-Rasmussen

Drab forældes aldrig i Danmark. Det har været udgangspunktet for den op- hede debat om udlevering af den nu 84 årige tidligere SSmand Søren Kam til Danmark. Søren Kam blev for et par uger siden varetægtsfængslet og indsat i fængslet München-Stadelheim afventende afgørelsen i Bayerns Østre Landsret.

Hvis Tyskland fortsat nægter at udlevere Søren Kam til de danske myndigheder, vil formanden for Folketingets retsudvalg, MF Peter Skaarup, DF søge at sætte EU's arrestordre i bero på dansk jord.

– "Der skal være lighed for loven. Danske statsborgere skal ikke kunne udleveres til andre EU-lande, hvis det modsatte ikke kan lade sig gøre," siger Peter Skaarup. Andre som Søren Toftegaard Nielsen, strafferetsekspert i Århus, mener det "er absurd at udlevere Kam til Danmark. Sagen er 50 år for sent."

Ridderkors af Hitler

Søren Kam-sagen har trukket ud gennem årene. Under Anden Verdenskrig kæmpede Søren Kam på Østfronten i 5. SS-Panzer-Division Wiking sammen med andre danske frivillige. Han havde meldt sig som frivillig siger han, efter opfordring fra den danske statsminister Stauning og fordi den danske konge, Christian X havde lovet de frivillige en straffri fremtid i Danmark. Her opnåede han at få tildelt Jernkorsets Ridderkors personligt af Hitler og blive udnævnt til SS-Obersturmführer.

Da han i 1943 var på orlov i Danmark var han med til at grundlægge det beryggede Schalburgkorps. Den 30. august

1943 deltog han sammen med to kammerater fra Waffen-SS, Jørgen Valdemar Bitsch og Knud Flemming Helveg-Larsen i mordet på den dengang populære redaktør på BT, Carl Henrik Clemmensen.

Helveg-Larsen blev efter krigen dømt til døden og henrettet, og Kam har senere sagt i interviews, at han selv vidste, at fik Danmark fat i ham, stod han selv til dødsstraf. Jørgen Valdemar Bitsch fik Danmark aldrig fat i. Han forsvandt sporløst. Kam flygtede selv til Tyskland, hvor han har været tysk statsborger siden 1956. Han blev i Danmark efter krigen in absentia idømt dødsstraf for mordet på Clemmensen.

Den tyske offentlige anklager i München undersøgte i 1968 de nærmere omstændigheder omkring den danske mordsag, og her medgav Kam at han havde skudt på Clemmensen, men som han fremhævede det: "kun som en solidarisk handling. Det var Helveg-Larsen, der dræbte Clemmensen", sagde han. Kam havde blot skudt ned i den døde mand. Tyskerne henlagde herefter sagen i 1971 på grund af manglende beviser.

Kam blev genkendt

Kam kom dog hurtigt i mediernes søgelys igen, da han i byen Ulrichsberg i den østrigske delstat Kärnten i 1995 deltog i et Waffen SS krigsveteranstævne. I samme stævne deltog også østrigske Jörg Haider og Henrich Himmlers datter Gudrun Burwitz. Den tyske tv-station ARD viste klip fra stævnet, og Kam blev genkendt af danske tv-seere.

Søren Kam.

Derfor fandt man i 1997 den gamle obduktionsrapport frem om mordet på redaktør Clemmensen. Heri står at Clemmensen døde efter at otte pistolskud ramte ham næsten samtidigt mens han stod op. Det førte til, at Søren Kam den 3. august 1998 igen ændrede forklaring og fortalte, at han affyrede sin pistol mod redaktør Clemmensen i nødværge.

Den danske skuespiller Søren Fauli lavde i 2004 en dokumentarfilm "Min morfars morder", hvor Fauli selv op- søgte Kam for at undersøge baggrunden for hvorfor Søren Faulis morfar, redaktør Clemmensen var blevet myrdet.

Den 10. december 2004 blev Søren Kam i retten i Lyngby varetægtsfængslet in absentia for mordet tilbage i 1943. Denne dom blev stadfæstet i Østre Landsret. Søren Kam har hele tiden bedyret sin uskyld og erklæret sig uskyldig og ønsker ikke at deltage i en retssag i Danmark. Hidtil har Tyskland nægtet udlevering, men den 7. juli 2006 godkendte det tyske parlament den europæiske arrestordre. Så sent som den 16. august i år har Justitsministeriet officielt anmodet om en udlevering af Søren Kam efter de nye tyske regler.

Kilder. Pressens arkiver heriblandt Ekstra Bladet, Berlingske Tidende og Politiken.

Kaj Ejlersen, Orla Jacobsen ved mindesmærket i Buchenwald

Pilgrimsrejse til Buchenwald

Af Vera Winther, 9-13 september

Første dag kørte vi til Bergen-Belsenlejren, der blev oprettet 1943. SS overtog en del af krigsfangelejr Stalag XI C Bergen-Belsen, beliggende mellem Hannover og Hamburg og gav den navnet Aufenthaltslager Bergen-Belsen. Da vi kom til lejren fik vi en gennemgang af lejrens historie, indretning og så film om hvor grusomt, der havde været der. Englænderne ryddede op og brændte hele lejren af.

Det første man lægger mærke til i den store mindelund er de uens grave overalt. Når man kommer nærmere står der på en sten. Her ligger 2800 døde. Lidt derfra står der, her ligger 5000 osv. Forfærdelig store tal, der giver en underlig stemning i blandt os. Der er smukt med blomstrende lyng overalt.

Ved det store monument lagde C.C. Nielsen en krans og Gerda Henningsen en buket blomster.

I julen 1944 var der ca. 7500 jøder i lejren, flest hollændere. Lejren var opdelt i isolerede afdelinger. Den største "Stjernelejren" har midt i lyngen en gravsten med to navne Margot Frank og lillesøsteren Anna Frank. Vi har alle hørt om den lille jødiske pige fra Holland, der først kom til Auschwitz, senere til Neuengamme for at ende sine dage i Bergen-Belsen.

Vi overnattede på Helms Hotel i Bergen. Næste dag kørte vi til Buchenwald, der ligger ved Weimar og bygget i 1937 som hovedlejr. Det var den største koncentrationslejr opdelt i langtidsfanger, en lille afdeling for fanger på begrænset tid og en teltlejr for politiske fanger. Lejren var i starten beregnet på politiske modstandere af nazistyrer, kriminelle, jøder, Jehovas vidner og såkaldte asociale og homoseksuelle. Efter krigens begyndelse i 1939 kom der flere og flere tyske fanger, først polske men siden russiske krigsfanger, engelske og amerikanske piloter samt civile fra alle besatte lande, herunder ungarere, hollændere, nordmænd, danskere. I en pe-

Gerda Henningsen lægger buket i Bergen Belsen

C.C.Nielsen lægger krans ved Danmark Bergen Belsen

Bergen Belsen, og Edersøen

riode var der 1900 danske politibetjente og 500 norske studenter.

Tidligere politibetjent Orla Jacobsen, Hedensted, fortalte om sine oplevelser i lejren og lagde en krans ved det store monument. Man bliver stille, når man får at vide, at det er en urne. Inde i monumentet er der aske fra dem der omkom i lejren. Ved Danmarksstenen nede i dalen lagde Sten Poulsen en buket blomster. Vi havde flot vejr med smukt solskin. Det hjælper rigtigt meget når man går i disse dystre omgivelser og minder.

Vi kørte til hotel i Eisenach. Tredjedagen kørte vi mod Willingen og spiste frokost på borgen Waldeck. Borgen er blevet brugt til mange ting som beboelse, kaserne og tugthus. Jeg ved ikke hvor mange der tidligere havde spist frokost i et tugthus.

Om eftermiddagen var vi ved Edersee-dæmningen, et gigantisk ingeniørarbejde. Bag den 400 meter lange og 47 meter høje støttemur opstemmes vandet i en 20 km lang kunstig sø. Der er 200 mill. m³ vand i søen. Det er Tysklands største anlæg med vedvarende energi. Det blev indviet i 1914 efter seks års arbejde og startet af Kejsler Wilhelm d 11. Natten til den 17 maj 1943 lykkedes det en særlig udvalgt gruppe af britiske bombeflyvere med en enkelt specialbombe fra 18 meters højde at sprænge et 70 meter langt og 22 meter dybt hul i dæmningsmuren. Formålet var at ødelægge vandforsyning og kraftværk og afskære Kassels rustningsindustri fra elkraft. Tyskerne tvangsudskrev 2000 mand, der under umenneskelige forhold måtte arbejde 16 timer dagligt, og efter fire måneder kørte anlægget igen.

Derefter kørte vi til Willin for at overnatte. Så havde vi kammeratskabsdag og onsdag gik det hjemad efter passende pauser med frokost i hyggelig møllekro og middag i Slesvig. Tak til Åge for god kørsel og Gerda, Karen og Else for god bag til kaffen. Tak til Robert for et godt arrangement.

Steen Poulsen ved Danmarksstenen i Buchenwald

Deltagerne i turen

Dæmningen ved Edersse

Han blev kun 31 år

Af Rita Sørensen

Museumsinspektør, Besættelsesmuseet i Århus

Udstillingen "Modstand i Aarhus" har været en publikumssucces, så udstillingen er forlænget til 29. oktober. Her kan man få indblik i likvideringsgruppernes arbejde under besættelsen. Grupperne skulle klare de mange stikkere som tyskerne brugte mod modstandsbevægelsen. Den første likvidering fandt således sted den 3. januar 1943 og den sidste den 29. april 1945. Der blev foretaget i alt 30 likvideringer eller efter ordre fra modstandsbevægelsen.

En af dem, der var med var Niels Åge Nielsen, regionsleder i Midtjylland.

"Oplysningerne indsamledes lokalt og med tiden fik man opbygget et kartotek. Jeg for mit vedkommende indførte navne og oplysninger i en alfabetisk lommebog. Når anklagerne kunne anses for holdbare og så alvorlige, at der måtte skrives ind, forelagde jeg dem for regionsleder Feddersen, der i reglen ikke var den der kom med indvendinger." Der blev oprettet deciderede likvideringsgrupper i Jylland. I det midtjyske var det Einar Sørensen, under dæknavnet Leif, der stod for dem.

OLAF SCHMIDT

Et af navnene på Niels Åge Niensens liste var Olaf Schmidt, ejer af Universal-fabrikken i Fredensgade. Efter et mislykket attentatforsøg den 13. oktober 1944 færdedes han nødigt udendørs uden bevogtning. Den 13. november kl. 10.30 lykkedes det dog Leif at få ram på ham.

I den lokale presse stod:

Ingeniør Schmidt stod sammen med sin hustru og ventede på trambussen ved stoppestedet på Harald Jensens Plads. Pludselig kom en mand cyklende op foran dem. Han stod af cyklen og idet han med den ene hånd holdt denne affyrede han med den anden en revolver mod ingeniøren som blev ramt mellem øjenbrynene og i tindingen. Han var dræbt på stedet. Gerningsmanden undslap på sin cykel."

Den 20 september 1945 holdt en parke-ret bil på Nybrovej ikke langt fra Frederiksdal på Sjælland. En forbipasserende så en mand ligge på førersædet med et skudsår i tindingen. Det var Leif, der havde taget sit liv. Einar Sørensen blev 31 år.

Besættelsesmuseet har åbningstider lørdag og søndage kl. 11-16, Mathilde Fibigers Have 2.

»Leif«

Kriminalbetjent

EINER SØRENSEN'S

Jordefærd

Fredag den 28. September 1945

Leif - kriminalbetjent Einer Sørensens jordefærd

En stærk og god oplevelsestur til Berlin

September 2006.

Af Mogens Henrik Nielsen

I år besluttede Landsforeningen af Erhvervshæmmede, Sjællandsafdelingen, at stå som rejsearrangør for foreningens medlemmer. Målet skulle være en eller flere kz-lejre i Tyskland samt museer og seværdigheder i Berlin, som havde relation til 2. verdenskrig og Holocaust.

Mange var interesserede, men flere opgav at tage med grundet alderen og helbredsproblemer. Takket være et tilskud fra Tipstjenesten kunne man holde prisen på et rimeligt niveau.

Mandag d. 4. september mødtes 16 forventningsfulde deltagere i enten Hørsholm eller på Bernadottegården i Roskilde og turen kunne tage sin begyndelse med Danias fortræffelige chauffør, Knud, ved rattet.

Ankomst til Berlin

Foreningens formand, Mogens Henrik Nielsen, bød velkommen i bussen og til turen, og orienterede om turens første dag, som gik over Sjælland og Falster til Gedser og videre med færgen Prins Joachim, hvor vi fik frokost. Fra Rostock gik turen videre til Stadthotel Oranien-

burg, hvor vi skulle bo i 4 nætter, inden turen hjem den 13. september. Alle måltider var inkluderet i prisen og middagene blev indtaget på hotellet.

Efter ankomsten til hotellet var der tid til at pakke ud og slappe lidt af inden den første middag. Efter middagen udleverede Mogens Henrik rejsemapper, hvor der var fyldigt læsestof om de ting vi skulle se. Deltagerne – hvor gennemsnitsalderen var 79 år – virkede oplagte, og glædede sig til at være sammen og til de næste dages ture.

Det Jødiske Museum

Tirsdag morgen kl. 9.00 sad vi i bussen, og kursen blev sat mod Berlin, hvor vi skulle se det Jødiske museum. Museet er tegnet af den kendte arkitekt Daniel Libeskind. Bygningen er meget speciel – det er et stort museum, bygget sammen med gammelt og nyt. Den nye del af museet er bemærkelsesværdigt – dels på grund af arkitekturen, der nærmest kan sammenlignes med en tordenkile – dels på grund af underetagens "tomme rum". Linien, der går igennem de

Holocausttårnet, hvor lyset kommer ind fra toppen

tomme rum kaldes "Voids-linien", den skal symbolisere den tomhed, der blev i Europa efter forvisningen og mordet på dets jøder under 2. Verdenskrig. De tomme rum – Voids – står for de forviste masser og for de generationer, der aldrig blev født.

Udenfor bygningen er der en have, Forvisningens og Udvandringens have. Haven er lavet af 49 steler, hver 6 m høje. De er anbragt kvadratisk i 7 rækker med hver 7 steler. 7 er det betydningsfulde tal i jødisk historie: Verden blev skabt på 6 dage og på den 7'ende dag – Sabbatten – skulle mennesket hvile. De 49 steler – 48 plus 1 sten – henviser til oprettelsen af Staten Israel i 1948 og 1 for Berlin.

Holocausttårnet

For enden af en af Voids'ene er der en tung stældør. Når den besøgende går igennem denne dør befinder man sig i Holocaust-tårnet. Tårnet består – som resten af museet – af beton. Rummet er ikke opvarmet og ikke oplyst. Det eneste lys, er det dagslys, der falder ind gennem en smal spalte i toppen af tårnet.

Mogens Henrik og Harry puster ud efter at have nået toppen af Rigsdagskuppen

Tårnet er et minderum, der skal minde sine besøgende om nøgenheden og tomheden for de mange ofre for Tysklands masse-folkedrab.

På 1. sal var der permanente udstillinger om Jødernes historie fra ca. år 700 til og med Holocaust. Et sted i bygningen stod et oliventræ. De besøgende fik udleveret et "papiræble", hvorpå man kunne skrive et ønske for sig selv, sin familie, for sit samfund eller den verden vi lever i. Jeg gik rundt og læste nogle af sedlerne, en kvinde ønskede sig et barn, en anden ønskede sig fred i Verden, så man må sige, at spektret var bredt.

Vi havde kun 2 timer på museet, men kunne have brugt flere dage på dette spændende og interessante sted.

Den tyske Rigsdag

Efter en kort køretur var vi ved turens næste mål: "Den tyske Rigsdag", som ligger i udkanten af Tiergarten, lige på den tidligere grænse mellem Øst- og Vestberlin.

Efter en frokost i den hyggelige restaurant øverst oppe i niveau med kuplen, var der en del, der vovede turen helt op til toppen af kuplen ad den snoede spiral gang, á la Runde tårn – nogle nøjedes med et lille stykke, men blev alligevel honoreret med en meget imponerende udsigt over Berlin. I en udleveret pjece, kunne man se, hvor de forskellige bygninger lå: Berliner Dom, Synagogen med den guldbelagte kuppel, den nye store Bahnhof, de nye regeringsbygninger og ... ja, meget mere. Oppe på toppen var der bænke, så man

Anna og Harry Henriksen nyder frokost ved Grosse Wannsee

kunne sidde og puste ud inden nedstigningen skulle begynde.

I rejsemappen kunne vi så tage hjem og læse om Rigsdagens historie og dramatiske begivenheder fra den blev bygget i 1884-1894 og indtil i dag. Rigsdagsbranden i januar 1933, som blev begyndelsen til Hitlers diktatur med jødeforfølgelser og kz-lejre.

Trætte og mætte af de mange indtryk gik turen tilbage til hotellet i Oranienburg. Om aftenen hyggede vi os sammen uden for værelserne, hvor vi talte om dagens mange og stærke indtryk og om, hvad morgendagen kunne bringe.

Ravensbrück

Onsdag morgen var vi igen på vej. Turens første mål var KZ-lejren Ravensbrück, som ligger ca. 1 times kørsel

Deltagerne nyder sejlturen på floden Spree

nord for Oranienburg ved den lille by Fürstenberg. Lejren blev bygget i 1938, og blev under 2. Verdenskrig hovedlejr for ca. 40.000 kvinder. Lejren havde ca. 70 underlejre rundt om i Tyskland. I perioden 1943-45 blev der født 863 børn i lejren – de fleste af disse børn døde. Der var nogle få danske kvinder i Ravensbrück, men ingen danske børn.

Ellis Olesen lagde en buket ved Mindemuren. Bag ved blomstrede roserne smukt, under roserne er der fællesgrav for ca. 3.000 kvinder.

Vi gik stille rundt i lejren. Selv om de fleste af os havde været der før, var alle præget af tanken om de hændelser, der havde fundet sted her.

Oranienburg

Frokost på hotellet i Oranienburg, og så fortsatte turen til KZ-lejren Sachsenhausen, som ligger lige uden for Oranienburg. Denne lejr var også en hovedlejr, og havde 100 udekommandoer. Der kunne i alt være 48.000 fanger i lejren, men i løbet af krigsårene kom 200.000 fanger igennem lejren, hvoraf de 100.000 døde. Mange danske fanger kom til denne lejr. Fangerne havde her, som de fleste andre steder, hårdt fysisk arbejde. Fangerne fra Sachsenhausen arbejdede primært i krigsindustrien på fabrikker i Berlin, andre i lejrens Klinkerwerk 3 km fra hovedlejren.

I anledning af 60-året for lejrens befrielse i 2005, gennemgik lejren en stor renovering, således at de ruiner og bygninger, der stadig er i området fra krigens tid, kan blive bevaret.

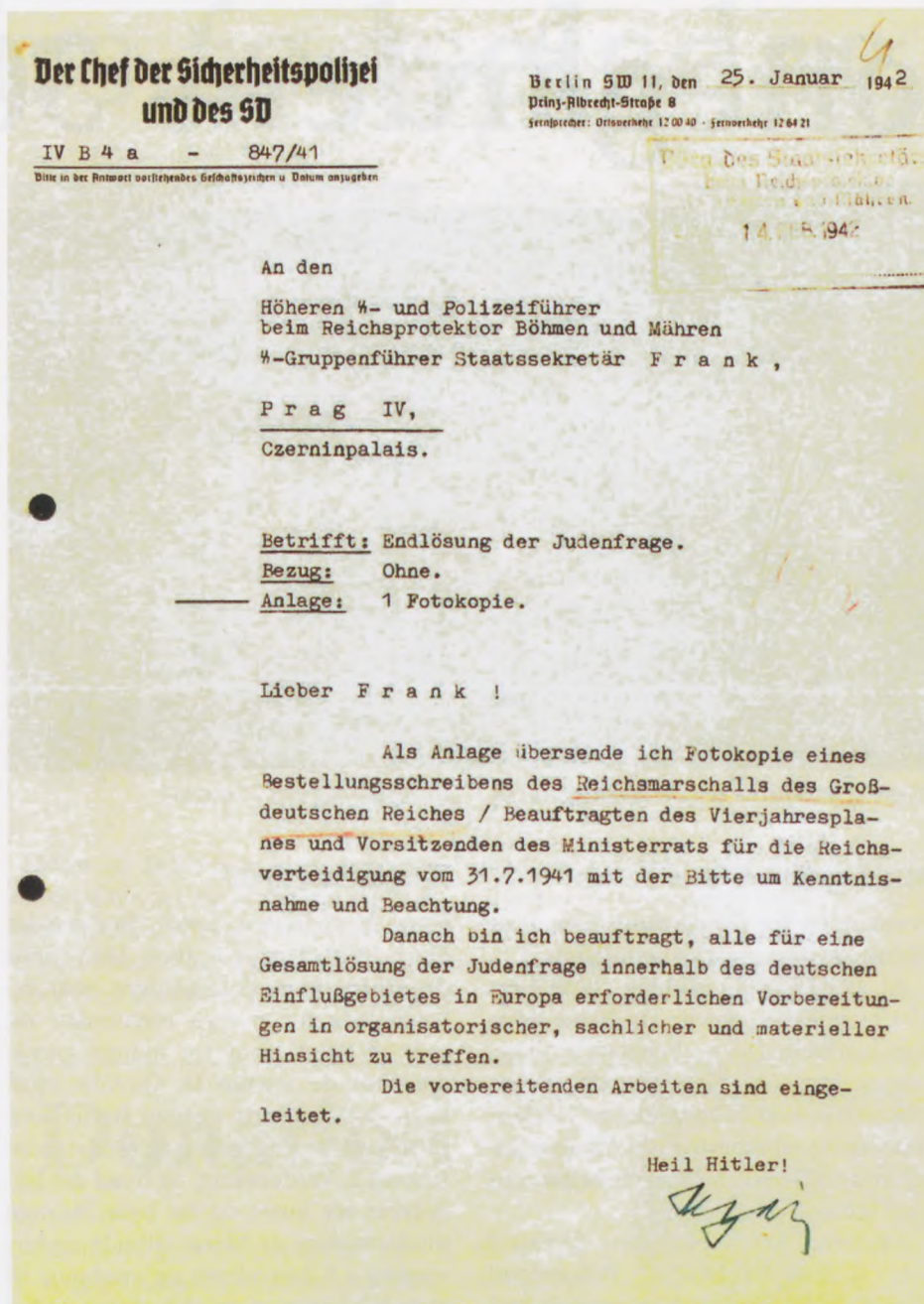
Ved ruinerne af krematoriet og det mindesmærke, der er sat op på dette område, lagde Mogens Henrik Nielsen

Mogens Henrik Nielsen lægger blomster ved mindesmærket i Sachsenhausen

Ellis Olesen lægger blomster ved den danske mindesmærke i Ravensbrück

Wannsee-bygningen.

20 januar 1942 mødtes en række tyske SS-folk og embedsmænd i Wannsee for at lade den endelige løsning på hvordan man udryddede Europas jøder. Her er et brev fra Reinhard Heidrich til statssekretær Frank-

en buket for at mindes de mange – ikke mindst danske – fanger, der var på dette sted.

Lejrområdet er meget stort, og mange måtte opgive at gå rundt på hele området – men så var der mulighed for at indtage en forfriskning udenfor lejren i den lille kiosk, indtil alle igen var samlet.

Wannseekonferencen

Torsdag morgen, turens sidste dag, kørte vi igen til Berlin. Denne gang til Wannsee, hvor der i 1992 blev indrettet et museum i den store patriciervilla,

der lagde hus til Wannseekonferencen – den konference, hvor Reinhard Heidrich, sammen med 15 top-SS-folk og embedsmænd den 22. jan 1942 tog stilling til den plan, der skulle betyde en total udryddelse af Europas 18 mill. jøder.

Efter krigens afslutning blev villaen solgt, og den har i de mellemliggende år haft forskellige ejere, indtil den blev købt af Den Jødiske Verdenskongres med det formål at indrette "Et internationalt Center for Nationalsocialismen og dens konsekvenser".

I den stue, hvor kongressen blev afholdt kan man nu se dagsordenen og

noter fra mødet, og på den ene væg hænger billeder af deltagerne og en kort præsentation af dem. Konferencen var dybt hemmelig, og først efter krigen fandt man de bevarede notater, dagsordenen og referatet fra mødet.

De øvrige stuer er indrettet med billedplancher og tekst – delt op i årstal. Turen begynder omkring 1800 og ender med afslutningen af 2. Verdenskrig. På 1.sal er der bibliotek.

Flere steder kunne man se filmklip med tilhørende høretelefoner, hvor man kunne lytte med på tysk eller engelsk.

Spreefloden

Det var også et sted, hvor man kunne bruge mange timer. Det var der ikke mulighed for, så efter indtagelsen af den medbragte madpakke med udsigt over Grosse Wannsee, et yndet udflugtsmål for berlinerne, gik turen videre.

Turens sidste eftermiddag tilbragte vi på en af de mange turbåde, som besejler Spree-floden og hvorfra man får et helt andet indtryk af byen og de mange nybyggerier, der er foretaget i de sidste 10-15 år. Et andet indtryk end det, vi fik fra toppen af Rigsdagsbygningen. Vejret var dejligt, + 29 °C, så vi kunne sidde udendørs under et solsejl og nyde en kop kaffe eller måske en øl, mens vi så på de mange berlinere, som nød det gode vejr i en liggestol på flodbredden, hvor der flere steder var indrettet en strandpark med salg af læskedrikke. Turen varede 1 time, og derefter gik turen atter mod hotellet, en l-a-a-a-ng tur gennem Berlins myldretids trafik. Den sidste aften blev der gjort lidt særligt ud af middagen. Der blev serveret stegt gåsebryst og foreningen gav rødvin til middagen og alle havde taget deres pæneste tøj på. Det blev en dejlig afslutning på en god og indholdsrig tur.

Fredag morgen blev bussen pakket og så gik det igen hjemad mod Danmark.

Det var en flok trætte, men glade og tilfredse mennesker, der sad i bussen, mætte af stærke og gode oplevelser.

Bernadottegårdens 30

Tirsdag d. 29. august var det 30 år siden, at Bernadottegården blev indviet.

Vejrudsigten var lidt tvivlsom, men vejr gudernes gunst var med os, og det forblev tørvejr det meste af dagen.

Dagen blev fejret fra morgenstunden med morgenbrød til alle – beboere og medarbejdere.

Ved Mindestenen var samlet en stor flok mennesker, beboere, personale, venner af huset.

Områdechef Dorte Guling indledte højtideligheden, Bernadottegårdens 2 faner blev ført ud af hhv. Peter Illsøe og Henning Jensen, Per Johansen og Vagn Hansen var fanevagter.

Erik Haunstrup Clemmensen talte

Efter den første sang blev ordet givet til tidl. folketingsmand og modstandsmand Erik Haunstrup Clemmensen. Erik fortalte kort og stærkt om sin egen tilfangetagelse d. 29. august 1944, og hvordan denne dato fik betydning – også for den tid vi lever i.

Efter en fællessang blev der lagt blomster ved Mindestenen af Bernadottegården v. Lykke Finderup, Bernadottegårdens Venner v. Erik Eriksen og fra Else Drejer og Erik Haunstrup Clemmensen v. Erik Haunstrup Clemmensen.

Mens blomsterne blev lagt spillede en trompetist fra Hjemmeværnets musikkorps Køge: "The Last Post".

Nogle af deltagerne ved Bernadottegårdens 30 års fødselsdag den 29. august

Middag for 140 mennesker

Formanden for Centerrådet Erik Voss afsluttede den smukke højtidelighed.

Kl. 12.00 var der middag i blok 4 for 150 mennesker, det er alt, hvad dette rum kan bære. Det var beboere, brugere, personale og ca. 20 inviterede gæster. Menuen bestod af kalvefilet m. lækker tilbehør og rabarbertriflis – i dagens anledning tilberedt i Bernadottegårdens eget køkken.

Mogens Henrik Nielsen – formand for Bernadottegårdens Beboerfond – indledte, hvor han bl.a. specielt bød velkommen til de inviterede gæster.

Borgmester Dahl

Efter hovedretten holdt Borgmester Bjørn Dahl dagens festtale. Han fremdrog bl.a. Bernadottegårdens som arbejdsplads for mange mennesker og som et trygt hjem for mange gamle igennem de mange år. Omtalte også Bernadottegårdens særlige status som plejehjem for tidl. fanger og modstandsfolk fra 2. Verdenskrig, og hvad det har betydet for huset og for byen. Mange medarbejdere er blevet tilbudt undervisning i KZ-syndrom og studietur til tysk KZ-lejr, som en del af den viden der er god at have, når man skal passe denne gruppe mennesker. Bjørn Dahl omtalte også den nye lov, der bevirker, at tidl. modstandsfolk og fanger nu kan visiteres til de to Bernadottegårde direkte fra udlandet. Loven blev vedtaget i dette forår.

Jørgen Barfod

Efter Bjørn Dahls tale bad en af vore gæster, Jørgen Barfod, om ordet. Jørgen Barfod var den eneste af de tilstedeværende, der havde været medlem af byggeudvalget.

Han fortalte om den vanskelige start, som heldigvis – mange år senere – gav fred og ro til beboere og personale på Bernadottegården. Jørgen Barfod sluttede med at ønske Bernadottegården alt godt fremover.

Erik Haunstrup Clemmensen lægger blomster ved Bernadottes mindesten

års fødselsdag

De festligt dækkede borde

Efter en fællessang kom dessert og kaffe på bordet, og så var det tid til dagens underholdning. En meget oplagt Guido Paevatalu, operasanger på Det Kongelige Teater, underholdt det lige så

oplagte publikum med sin pianist, der næsten fik vores gamle klaver til at lyde som et helt koncertflygel.

Koncerten sluttede med overrækkelse af blomster – de blev overrakt af beboer

Fanerne føres ud. Forrest Peter Ilsøe, Per Johansen og Henning Jensen

Ragnhild Olsen på 97 år og Minna Dahl fra Bernadotteparken – dette udløste endnu et par numre.

KZ-sygeplejerske Emmy Reitoft sluttede dagen med bl.a. at takke alle de der havde hjulpet for at gennemføre denne festdag, og ønskede at alle havde fået nogle gode oplevelser med hjem.

Emmy Reitoft

Donation

Så fik vi igen en donation!! Den 8. maj donerede Kammeraternes Hjælpefond et beløb på kr. 15.000,- til Beboerfonden, og navngav en lejlighed hos Bronislaw i blok 1.

Anna Lise Clausen, tidligere kontorchef i Frihedsfonden, motiverede donationen og afslørede derefter pladen og indskriften ved Bronislaw's lejlighed. Derefter overrakte hun en check til Bernadottegårdens Beboerfonds formand: Mogens Henrik Nielsen.

Mogens Henrik takkede og gav derefter Bronislaw en lille skål med Bernadottegårdens logo, fremstillet af glaskunstneren Skak Snitker, som en erindring om dagen.

Vi sang: "Bernadottegårdens sang", og derefter samledes vi alle om festligt dækkede kaffeborde med lækkert brød og kage, og hyggede os sammen en times tid før vi igen skiltes.

Ca. 45 beboere, brugere og gæster havde fundet vej til blok 1 denne eftermiddag.

Emmy Reitoft

Donation i blok 1 Mogens Henrik overrækker en lille skål til Bronislaw

Anne Lise Clausen overrækker check til Bernadottegårdens Beboerfond ved Mogens Henrik Nielsen

Returneres ved varig
adresseændring til:
Anne M. Olsen
Ternevej 39, Snestrup
5210 Odense N.V.

1133

Asta Dahl
Anemonevej 17,
4000 Roskilde

ADRESSELISTE

ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Esbjerg afd.: Fmd.: Gerth Andersen,
Højtoftevej 2, 6700 Esbjerg, tlf. 75 13 28 40.
Kontor: Gammel Fritidscenter,
Grønnevangsvej (ved Østerbycentret),
6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag 14-17.

Odense afd.: Fmd.: Henry Jensen,
Strynøgade 14, 5000 Odense C, tlf. 65 90 32 02
Kass.: Alfred Andersen, Bregnevej 7,
5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.

Omegnsafdelingen.:

Fmd.: Eigil Skov Jørgensen, Strandvej 35,
Kulhus, 3630 Jægerspris, tlf. 47 53 02 48,
giro 8011788, sociale sager

Sjællands afd.:

Fmd.: Mogens Henrik Nielsen, Nystedvej 14,
Veddelev, 4000 Roskilde, tlf. 46 75 77 13
Kass.: Harry Henriksen, Sennepsmarken 11,
3000 Espergærde

Sydfyns afd.: Fmd.: Ole Martinussen,
Bruuns Alle 20, 5700 Svendborg, tlf. 62 21 40 48

Sydøstjysk afd.: Fmd.: Kaj Eilertsen,
Chr. VII Vej 14, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 22 90.

Kasserer: Birgit Lund,
Skovparken 76 B, 6000 Kolding,
tlf. 75 53 73 53.

Kontor: Vendersgade 28
Åbent tirsdag 14-16

Århus afd.:

Kontaktperson: Bruno Bøtker,
Palludan-Møllers Vej 63,2 TH
8210 Århus V
tlf. 86 10 28 48

ALLIEREDE KRIGSSEJLERES VETERANFORENING

Fmd.: Else Lizier, Tårnvej 20, 2610 Rødovre,
tlf. 36 70 03 68
Kass.: Erik Qvist, Udsigten 16, 4220 Korsør,
tlf. 58 37 78 06

ODENSE HISTORIE 1940-45

Brandts Passage 15,1.tv
5000 Odense C, tlf. 66194045
Åbent d.1.lørdag i måneden kl.13-16

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethesvej 28, Ejby,
4070 Kirke Hyllinge, tlf. 46 40 50 87
Giro: 87 446 867

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Jørn Jensen, Parkallé 261, 2605 Brøndby,
tlf. 43 96 35 18
Kass.: Salle Fischermann, Toftekærsvvej 28 C,
2820 Gentofte, tlf. 39 65 89 90

FRIHEDSKAMPENS VETERANER

Fmd.: Jørgen H. Barfod,
Ved Fortunen 10, 2800 Kgs. Lyngby,
tlf. 45 87 22 54.

Næstfmd.: Eigil Skov Jørgensen (Foss),
Strandvej 35, Kulhuse, 3630 Jægerspris,
tlf. 47 53 02 48.

Kasserer: Bent Nielsen,
Strandjægervej 78, 2791 Dragør,
tlf. 32 53 07 16.

GESTAPOFANGERNE RANDERS

Fmd.: Frode Greve Rasmussen,
Lyngdalvej 18, 8500 Grenå, tlf. 86 30 90 76
Kass.: Karen Andersen, Gadevænget 1, 8900
Randers, tlf. 86 43 85 86, giro 663 8961

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, H.H. Kochsvej 4,
Blok 2, værl. 240, 4000 Roskilde, tlf. 36 16 60 98
Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernvej 24,
8270 Højbjerg, tlf. 86 27 23 47

HORSERØD STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Anton Nielsen,
Møllevej 17, 3650 Ølstykke, tlf. 47 17 90 69
Kass.: Bodil Enoch, Brøndbyøster Torv 51 5.th.,
2605 Brøndby, tlf. 36 75 45 94

KRIGSSEJLERGRUPPEN 1939-1945

Bent Ørberg og Bjørg Vitnes,
Torvegade 64, 3. & 4. tv., 1400 Kbh. K,
tlf. 32 95 22 06/32 95 55 04

VENNEKREDSEN I DANMARK

for KZ Neungamme
Fmd. Helle Sørensen
Dalstrøget 22, 4340 Tølløse. Tlf. 5918 6689

Kass: Cornelius Olsen, Gammelgårds Alle 111,
2665 Vallensbæk Strand, tlf. 4354 7836
Giro 807.3481

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Sægård, Reedtzholmvej 114,
4736 Karrebæksmunde, tlf. / fax 55 44 10 32
E-post: pse17@dadlnet.dk

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Krasnik Fischermann, Gl. Vartov
Vej 29, 2. tv., 2900 Hellerup, tlf. 39 62 83 55
Kass.: Michael Fingeret, Herman Triers Plads 2,
1631 Kbh. V, tlf. 35 37 11 21

FORH. KONTORCHEF I FRIHEDSFONDEN

Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67,
2770 Kastrup, tlf. 32 51 50 13

ARBEJDSKADESTYRELSEN

Æbeløgade 1, Postboks 3000, 2100 Kbh. Ø,
tlf. 39 17 77 00, fax 39 17 77 11

AMICALE INTERNATIONALE DE NEUENGAMME (AIN)

Vicepræsident Ernst Nielsen,
Sofielunden 14, 2600 Glostrup

FÉDÉRATION INTERNATIONALE DES RÉSISTANTS, DANMARK (FIR)

Anton Nielsen, Møllevej 17,
3650 Ølstykke, tlf. 47 17 90 69

BERNADOTTEGÅRDEN

Bernadottøgården 94, 9560 Hadsund,
tlf. 96 53 13 50

BERNADOTTEGÅRDEN

H.H. Kochsvej 4, Himmelev, 4000 Roskilde,
tlf. 46 31 60 00

MINDELUNDEN RYVANGEN

Tuborgvej 33, 2900 Hellerup, tlf. 39 62 14 67.

BANGSBO MUSEUM

9900 Frederikshavn, tlf. 98 42 31 11.

FRIHEDSMUSEET

Churchillparken 7, 1263 København,
tlf. 33 13 77 14.

MUSEET FOR FRØSLEVLEJREN

Lejrvejen 83, Frøslev, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 65 57.

MUSEET PÅ KOLDINGHUS

Postboks 91, 6000 Kolding, tlf. 76 33 81 99.
Åbent kl. 10-17.

HORSERØDLEJRENS MUSEUM

Esrumvej 367, 3000 Helsingør. Åbent søndag,
tirsdag og torsdag kl. 11-15.

BESÆTTELSESMUSEET I ÅRHUS 1940-45

Mathilde Fibigers Have 2 (v/ Domkirken)
8000 Århus C, tlf. 86 18 42 77, fax 86 18 42 83
Fond reg. nr.: 12844

HISTORISK SAMLING FRA BESÆTTELSESTIDEN,

Niels Bohrs Alle 9, 6700 Esbjerg
Åbent tirsdag kl. 10-12 og torsdag kl. 10-18.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejes af De Erhvervshæmmede.
12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt by.
Henvendelse til Birthe Fuglsang,
Strandbakkevej 28, 8250 Egå, tlf. 86 22 40 46.
Ansøgning om ophold i højsæsonen skriftlig
senest den 1. februar.

FRØSLEVLEJRENS MUSEUM

Lejrvejen 83, 6330 Padborg
tlf. 7467 6557